

بِناَمِ خِدا

وَجُوبِ اَمْرِ بِهٍ مَعْرُوفٍ وَ نَهْيِ اِزْ مَنكَرٍ

تهیه شده در **کانال حقوق و علوم سیاسی : لینک @hoghoogh1**

سال تعلیمی
۱۳۹۳

سخن نخست

به نام او که زینت زبانها و یادگار جانها نام او...

به نام او که آسایش دلها و آرایش کارها نام او...

به نام او که روح روحها و مفتاح فتوحها نام او...

به نام او که فرمانها روان و حالها بر نظام، از نام او...

بس قفلها که به این نام از دلها برداشته، بس رقمهای محبت که این نام در سینه ها نگاشته، بس بیگانگان که به وی آشنا گشته، بس غافلان که به وی هشیار شده، بس مشتاقان که به این نام دوست را یافته... هم یاد است و هم یادگار، به نازش می دار تا وقت دیدار.

گل را اثر روی تو گُپوش کند جان را سخن خوب تو مدهوش کند

آتش که شراب وصل تو نوش کند از لطف تو سوختن فراموش کند

فهرست مطالب

۴	.....	• مقدمه
۷ - ۵	.....	• امر به معروف و نهی از منکر در گفتار الله متعال
۸	.....	• استنتاج
۱۱ - ۹	.....	• سیر امر به معروف و نهی از منکر از منظر قرآن
۱۲	.....	• امر به معروف و نهی از منکر در گفتار پیامبر
۱۵ - ۱۳	.....	• مراتب امر به معروف و نهی از منکر
۱۶	.....	• نتیجه گیری
۱۷	.....	• منابع
۱۸	.....	• حرف آخر

مقدمه

با توجه به فلسفه خلقت انسان که طبق بیان قرآن کریم عبودیت و بندگی است و از طرفی وجه تمایز انسان با سایر موجودات به ناطق و عاقل بودن انسان و حرکت او به سوی کمال می باشد، اهمیت و جایگاه این دو فریضه الهی، یعنی امر به معروف و نهی از منکر بیشتر تبیین و روشن می گردد. از آنجایی که انسان غافل است و به دلیل عارض شدن نسیان بسیاری از مواردی که مفید برای اوست فراموش می کند بنابراین امر به معروف و نهی از منکر جزء ضروریاتی است که در جهت نیل به کمال برای هر انسانی ضرورت پیدا می کند.

امر به معروف و نهی از منکر در گفتار خداوند متعال

به طور کلی می توان گفت که ریشه و کلیات احکام شرعی را باید در قرآن کریم و شرح و تفصیل و شاخه های آن را در سنت جست. قرآن کریم در آیه های فراوانی به فریضه امر به معروف و نهی از منکر اشاره کرده است که در این جا به برخی از این آیات می پردازیم:

دلایل اثبات

• يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولَئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ. [۳:۱۰۴]

• به خدا و روز واپسین ایمان می آورند ؛ امر به معروف و نهی از منکر می کنند ؛ و در انجام کارهای نیک، پیشی می گیرند ؛ و آنها از صالحانند .

• وَلَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ ۗ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ [۳:۱۰۴]

• باید از میان شما ، جمعی دعوت به نیکي، و امر به معروف و نهی از منکر کنند . و آنها همان رستگارانند .

• إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ ۗ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ [۱۶:۹۰]

• خداوند به عدل و احسان و بخشش به نزدیکان فرمان می دهد ؛ و از فحشا و منکر و ستم ، نهی می کند ؛ خداوند به شما اندرز می دهد ، شاید متذکر شوید !

تحلیلی در آیات متذکره

از مجموع آیات فوق چنین بر می آید که امر به معروف و نهی از منکر دارای اهمیت بسیار زیادی از منظر قرآن کریم می باشد و همه آحاد جامعه اعم از دولتمردان و عموم مردم را شامل می شود و به طور کلی از آیات فوق نکات زیر را می توان استنتاج نمود:

استنتاج

- وجوب امر به معروف و نهی از منکر از بدیهیات است و کسی از مسلمانان در آن شك نکرده است.
- وجوب این دو فریضه در همه ادیان الهی بوده و امت‌های گذشته نیز بدان مکلف بوده اند.
- امر به معروف و نهی از منکر از شئون پیامبری است.
- ترك امر به معروف و نهی از منکر علت نابودی جوامع گذشته بوده است.
- امر به معروف و نهی از منکر از حقوق متقابل مسلمانان است و افراد جامعه اسلامی در برابر آن مسئولند.
- زنان نیز مکلف به امر به معروف و نهی از منکر هستند.
- امر به معروف و نهی از منکر نیازمند کسب قدرت است.

سیر امر به معروف و نهی از منکر از منظر قرآن

به طور کلی اگر آیات قرآن را در مورد امر به معروف و نهی از منکر بررسی کنیم، می بینیم که از ذات پاک خداوند صادر شده و پیامبران، حاکمان صالح، مجموعه امت و فرد فرد جامعه موظف به اجرای آن هستند. برای شناخت این مراتب، رتبه بندی زیر قابل توجه است

ادامه

➤ ۱- ذات پاک خداوند متعال: "ان الله يامر بالعدل و الاحسان و ينهي عن الفحشاء و المنكر و البغي ...." (۱۰) در اینجا به خاطر

اهمیت این دو فریضه ذات خداوند متعال به عنوان آمر به معروف و ناهي از منکر مي باشد.

➤ ۲- پیامبر اکرم(ص) " ... يامرهم بالمعروف و ينههم عن المنكر...." (۱۱) در این مرتبه خاتم پیامبران حضرت محمد(ص) به این

عنوان انتصاب داده شده است.

➤ ۳- حاکمان صالح(امامان): "الذين ان مكناهم في الارض اقاموا الصلوه و آتوا الزكوه و امروا بالمعروف و ينهوا عن المنكر ..." (۱۲)

در مرتبه سوم کسانی که قدرت و مکت در روی زمین به آنان داده شده است موظف به برپاداشتن نماز، پرداختن زکات و امر به معروف و نهی از منکر شده اند.

ادامه

➤ ۴- هیئت های امر به معروف و نهی از منکر: "و لتکن منکم امه یدعون الی الخیر و یأمرون بالمعروف و ینہون عن المنکر... " در مرتبه چهارم گروهایی از مردم که این شایستگی را پیدا می کنند که دیگران را دعوت به خیر و صلاح می کنند و امر به معروف و نهی از منکر می کنند.

➤ ۵- مجموعه امت: "کنتم خیر امه اخرجت للناس تأمرون بالمعروف و تنہون عن المنکر و تؤمنون باللہ... " در مرتبه پنجم نیز همه مردم موظف به انجام این فریضه الهی شده اند، براین اساس تمام افراد مؤمن و متدین مأمور به انجام این دو فریضه الهی هستند.

امر به معروف و نهی از منکر در گفتار پیامبر

۱۸۴- عن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه قال: سمعتُ رسولَ الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يقول: « مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيَغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ » رواه مسلم.

۱۸۴- از ابوسعید الخدری رضی الله عنه روایت شده که گفت:

از رسول الله صلی الله علیه وسلم شنیدم که می فرمود: هرگاه کسی از شما کار بدی را دید باید آنرا بدست خویش تغییر دهد، اگر نتوانست بزبان خود آنرا منع کند و اگر نتوانست بدل خود از آن بد ببرد و این ضعیف ترین مرحله ایمان است.

• ۱۸۶- عن أبي الوليد عبادة بن الصامت رضي الله عنه قال: « بايعنا رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ على السَّمْعِ والطَّاعَةِ في العُسْرِ وَالْيُسْرِ وَالْمَنْشَطِ وَالْمَكْرَهِ، وَعَلَى أَثَرِهِ عَلَيْنَا، وَعَلَى أَنْ لَا تَنَازَعَ الْأَمْرَ أَهْلَهُ إِلَّا أَنْ تَرَوْا كُفْرًا بَوَاحًا عِنْدَكُمْ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى فِيهِ بُرْهَانٌ، وَعَلَى أَنْ نَقُولَ بِالْحَقِّ أَيُّمَا كُنَّا لَا نَخَافُ فِي اللَّهِ لَوْمَةً لَائِمَةً » متفقٌ عليه.

• ۱۸۶- از ابوالولید عباده بن الصامت رضی الله عنه روایت شده که گفت:

پیمان بستیم با رسول الله صلی الله علیه وسلم به شنیدن و فرمانبرداری کردن در سختی و آسانی در نشاط و عدم نشاط و برگزیدن بر ما و بر اینکه با زمامداران منازعه نکنیم، مگر اینکه کفر آشکاری را ببینید که دلیلی در مورد آن از نزد خداوند متعال داشته باشید و اینکه حق را بگوئیم در هر کجایی که باشیم و نترسیم در راه خدا از سرزنش ملامتگر.

مراتب امر به معروف و نهی از منکر مرحله انزجار قلبی

علمای اسلام برای امر به معروف و نهی از منکر مراتب و درجات و همچنین اقسامی قائل شده‌اند.

۱- اولین درجه و مرتبه نهی از منکر، هجر و اعراض یا انکار قلبی است و این در مواردی است که ما با شخصی که با او صمیمیت داریم قطع رابطه کنیم و نسبت به او سردی نشان دهیم و این برخورد، برای او تنبه تلقی شود، یعنی تحت یک زجر و شکنجه روحی قرار گیرد و این عمل ما در جلوگیری از کار بد او تأثیر داشته باشد؛ در غیر این صورت چه بسا فردی که از قطع رابطه ما استقبال کرده و او هم قطع رابطه کند و آزادتر دنبال منکرات و کارهای زشت برود در چنین مواردی این کار درست نیست.

مرحله زباني

درجه دومي که علما و دانشمندان براي نهي از منکر ذکر کرده اند، مرحله زباني است. چه بسا آن پياري که دچار منکري است، به دليل جهالت و ناداني و تحت تأثير يك سلسله تبليغات قرار گرفته است، احتياج به مربي، هادي، راهنما و معلم دارد تا با او تماس بگيرد و با کمال مهرباني با او صحبت کند، موضوع را با او در ميان بگذارد تا معايب و مفسد را برايش تشریح کند تا آگاه شود و بازگردد.

مرحله عمل

مرحله سوم عمل است. گاهی طرف در درجه و حالی است که نه اعراض و هجران و نه زبان و بیان بر او تأثیر نمی‌گذارد. در اینجا باید از راه عمل وارد شد. وارد عمل شدن نه تنها به زور گفتن نیست، مجروح کردن نیست، البته مواردی هم هست که جای تنبیه عملی است که آن هم از شئون حکومت اسلامی است و شهروندان جامعه اسلامی از پیش خود حق اعمال این تنبیها را ندارند. امر به معروف عملی این است که نباید تنها به گفتن قناعت کند و فکر کنیم همه چیز را گفتن درست می‌شود. گفتن، شرط لازم است ولی کافی نیست. باید عمل کرد و آنچه مربوط به شهروندان است برخورد عملی غیرمستقیم است.

نتیجه گیری

- قرآن خطاب به مسلمانان میفرماید :
- شما بهترین امتی هستید که بر مردم ظاهر شده اید. به شرط آنکه امر به معروف و نهی از منکر کنید .
- امر به معروف کاری است که خدا انجام میدهد چنانکه امر به منکر کار شیطان است.
- امر به معروف یک وظیفه عمومی است. قرآن میفرماید: تمام مردان و زنان با ایمان نسبت به یکدیگر حق ولایت دارند . تا یکدیگر را به "معروف» سفارش کنند و از منکر باز دارند .
- البته همواره در قرآن . امر به معروف مقدم بر نهی از منکر است . تا بفهماند کارها را از راه مثبت پیگیری کنید و تنها در جامعه انتقاد کننده نباشید .

منابع

- ۱ - برقعی قمی، سید ابوالفضل. جلد ۱، تابشی از قرآن.
- جایگاه امر به معروف در قرآن و روایات / منابع:
  - ۱- آثار علامه شهید مرتضی مطهری
  - ۲- سلسله درسهای استاد محسن قرائتی.
- ریاض الصالحین. باب امر به معروف و نهی از منکر و انجام کارهای نیک. حدیث شماره ۱۸۲ و ۱۸۶

پروردگارا!

پاری ام فرما که احترام من به انسان ها مبتنی بر شخصیت آنها باشد

نه داشته های مادی ایشان.

تشکر از توجه شما